

MEĐUNARODNO KRIMINALISTIČKO UDRUŽENJE
INTERNATIONAL CRIMINALISTIC ASSOCIATION

7. MEĐUNARODNA NAUČNO – STRUČNA KONFERENCIJA

„KRIMINALISTIKA IZMEĐU
REKONSTRUKCIJE I
PROGNOSTIKE KRIMINALITETA
I SIGURNOSNO RELEVANTNIH
DOGAĐAJA“

BANJA LUKA - 19.11.2021.

Specifičnosti kriminalističkog intervjua
sa žrtvama kaznenih djela počinjenih iz
mržnje temeljem seksualne
orijentacije i/ili rodnog identiteta

Prof. dr. Marija Lučić-Ćatić

Prof. dr. Dina Bajraktarević Pajević

Specifičnosti zločina iz mržnje prema LGBTI osobama

- Snažniji utjecaj na žrtvu te na cjelokupnu društvenu zajednicu;
- Žrtve su izabrane na temelju onoga što jesu – veća psihološka povreda i pojačan osjećaja ugroženosti;
- LGBTI - posebno osjetljive kategorije;
- Različite emotivne reakcije;
- Mogu razviti i određene psihološke poteškoće;
- Visoka stopa sekundarne viktimizacije žrtve.

Smjernice

- Poznavanje terminologije;
- Vizualni rodni identitet ne odgovara onom koji je prezentiran u dokumentima;
- Svijest o osjetljivosti LGBTI populacije;
- Žrtva u stanju šoka;
- Traumatizirana osoba – žrtva;
- Koraci prije započinjanja intervjua:
 - izvršili procjenu psihofizičkog stanja žrtve;
 - ponuditi da se pozove hitna pomoć ili da se žrtva otprati u odgovarajuću medicinsku ustanovu;
 - ponuditi žrtvi da pozove ili da policijski službenici pozovu nekoga tko joj je blizak i/ili tko će joj pružiti podršku;
 - pobrinuti se za sigurnost žrtve (objektivnu sigurnost ali i za osjećaj sigurnosti).

Smjernice

- Glede samog provođenja kriminalističkog intervjua potrebno je voditi računa o sljedećem:
 - Vremenu uzimanja izjave;
 - Mjestu gdje se vrši kriminalistički intervjua;
 - Broju osoba koje vrše intervjuiranje i ponavljanju izjave;
 - Osiguranju anonimnosti;
 - Pretpostavljanju seksualne orijentacije i rodnog identiteta i o direktnim pitanjima o istome;
 - Osudi i okrivljavanju;
 - Tempu intervjua;
 - Pružanju informacija o vjerojatnim koracima koji će biti poduzeti u istrazi te mogućoj potrebi za ponovnim kontaktom.

Studija slučaja: iskustva LGBTI osoba u BiH

- **Metodologija:**

- **Sudionici istraživanja – 15 LGBTI osoba žrtava**

- *Teritorijalna distribucija ispitanika:*

- 1 RS
 - 14 F BiH (5-Tuzlanski kanton, 7 -Kanton Sarajevo, 1 - Srednjobosanski kanton i 1- Zeničko-dobojski kanton) dok odgovora iz Brčko distrikta BiH nema.

- *Zaštićene karakteristike*

- 2 rodni identitet
 - 11 seksualna orijentacija
 - 2 se nisu izjasnila

- *Oblik nasilja:*

- 2 slučaja oštećena imovine
 - 6 tjelesnih napada
 - 3 prijetnje napadom na život i tijelo
 - 4 slučaja govora mržnje

- **Instrumentarij i postupak – anketni upitnik od 24 pitanja**

- **Ograničenja istraživanja - stopa odgovora na upitnik iznimno mala te stoga dobiveni rezultati nisu pogodni za dedukciju i generalizaciju zaključaka.**

Rezultati i diskusija

- Glede preporučenih koraka koje je potrebno poduzeti prije samog započinjanja kriminalističkog intervjua utvrđeni su sljedeći rezultati:
- Blagovremenost reakcije
 - 8 ispitanika je izjavilo da je reakcija bila neblagovremena i da je od momenta prijave do provođenja intervjua prošlo više od mjesec dana,
 - 7 ispitanika je bilo zadovoljno brzinom reakcije policijskih službenika.
- Procjena psihofizičkog stanja
 - 11 ispitanika je odgovorilo da nije vršena procjena,
 - u 9 slučajeva policijski službenici nisu ponudili da pozovu hitnu pomoć.
- Prije vršenja intervjua policijski službenici su u samo jednom slučaju ponudili da pozovu nekoga tko je blizak žrtvi i/ili tko će joj pružiti podršku te su se u samo jednom slučaju pobrinuli za sigurnost žrtve.

Rezultati i diskusija

- Po pitanju smjernica za samo provođenje intervjua utvrđeno je sljedeće:
- Mjesto intervjua:
 - u 8 slučajeva je kriminalistički intervjui proveden u službenim prostorijama policijskih organa,
 - u preostalim slučajevima je proveden na licu mjesta.
- Broj osoba koje vrše intervjuiranje i ponavljanje izjave:
 - u 6 slučajeva intervjuiranje je vršilo više policijskih službenika,
 - u 9 slučajeva žrtve su morale više puta ponavljati svoju izjavu različitim policijskim službenicima.
- Izbor policijskog službenika koji vrši intervjuiranje:
 - U 4 slučaja je izbor policijskog službenika bio odgovarajući.

Rezultati i diskusija

- Iskazivanje poštovanja
 - 2 ispitanika su odgovorila potvrdno,
 - „Nešto između, ne bih rekla ni da ni ne.“
 - ostali ispitanici su smatrali da je poštovanje u cijelosti izostalo.
 - „Nisu te prijetnje ništa ozbiljno. Ne treba dizati frku jer se zna šta su ozbiljne prijetnje.“
 - „Da li ti roditelji znaju da si lezbijka i da li ti znaš da je to grijeh?“
 - „Ako si peder budi to da niko ne zna i nemoj da se tako ponašaš.“
- Anonimnost žrtava
 - 7 ispitanika ističe da je njihova anonimnost bila osigurana,
 - 3 ispitanika da nije,
 - ostali ispitanici su naveli da ne znaju što se dešavalo nakon prijave no obzirom da su autovani isto im ne predstavlja problem.

Rezultati i diskusija

- Neprimjereni rječnik i/ili terminologije
 - 8 ispitanika je istaknulo da policijski službenici nisu koristili neprimjeren rječnik ili terminologiju,
 - 7 ispitanika je prijavilo neprimjerenu i uvredljivu terminologiju poput:
 - „peder“, „lezba“, „gay je devijantno“
 - „Pa zašto si peder, idi u Europu tamo je to normalno. Bodeš oči ljudima, ne vole pedere.“
 - „(...) su se obraćali sa distance i o našoj seksualnoj orijentaciji su govorili kao o 'tome' ili 'to'.“
 - „generalno homofoban i patronizirajući“ .
- Pretpostavljanje seksualne orijentacije i/ili rodnog identiteta
 - u 7 slučajeva su pretpostavljali seksualnu orijentaciju i/ili rodni identitet ispitanika,
 - u 4 slučaja su o istoj direktno pitali.

Rezultati i diskusija

- Iskazivanje osude i okrivljavanje:
 - 10 ispitanika je potvrdno odgovorilo na isto navodeći sljedeće primjere:
 - „*Da li sam ja provocirao? Zašto sam izlazio tako kasno?*“
 - „*Sam si svojim ponašanjem izazvao.*“
 - „*U više momenata su predlagali da promijenim svoj fizički izgled i način svog ponašanja da bi smanji rizik od sljedećih napada. Jedan policajac je rekao: 'Kada tako izgledaš teško je za očekivati da ti se ništa loše ne desi.'*“
 - „*Jesu, govorili su da moram razumjeti da moja vidljivost nekad tjera druge na nasilje.*“
- Tempo intervjuja
 - u samo 6 slučajeva su policijski službenici prilikom vršenja intervjuja omogućili žrtvi da neometano, tempom koji joj odgovara ispriča ono što joj se dogodilo.
- Preporuka da se po okončanju intervjuja žrtvi objasne vjerojatni koraci koji će biti poduzeti u istrazi i priopći način na koji mogu komunicirati s policijskom agencijom u svrhu dobivanja informacija u vezi sa stadijem istrage
 - u 10 slučajeva žrtve nisu dobile navedene informacije.

Zaključna razmatranja

- Značajne manjkavosti u radu policijskih službenika u ovoj oblasti i potreba za hitnim unapređenjem.
- Istraživanjem je utvrđeno da u petnaest ispitivanih slučajeva policijski službenici pretežito ne postupaju sukladno specifičnim smjernicama za vođenje kriminalističkog intervjua sa LGBTI osobama žrtvama zločina iz mržnje temeljem seksualne orijentacije i rodnog identiteta te da je prisutno izražavanje predrasuda i okrivljavanje žrtava za njihovu viktimizaciju.
- Unapređenje postupanja policijskih službenika pri vršenju kriminalističkog intervjua u slučajevima zločina iz mržnje temeljem seksualne orijentacije i rodnog identiteta se nameće kao imperativ.
- Rad nudi listu smjernica za vršenje kriminalističkog intervjua u slučajevima zločina iz mržnje počinjenih temeljem seksualne orijentacije i rodnog identiteta.
- Preporučuje se da iste budu dostupne policijskim službenicima u okviru edukativnih materijala kako za osnovnu obuku, tako i za permanentne obuke, kao i da iste budu dostupne u policijskim organizacijama u formi bukleta, flajera ili drugih radnih materijala.